

Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego

JAK MĄDRZE ZADYSPONOWAĆ MAJĄTKIEM

poradnik

Zadanie publiczne pn. „Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej/nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Łomżyńskim w 2022 roku”, które jest finansowane ze środków przyznanych przez Powiat Łomżyński otrzymanych z budżetu państwa jako dotacja celowa.

Spis treści

Wstęp	1
Darowizna czy dożywocie	2
Odwołanie darowizny	5
Rozwiązanie umowy o dożywocie	7
Rozporządzenie na wypadek śmierci	11
Prawo do zachowku	12

Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego

18-400 Łomża
ul. Szosa Zambrowska 1/27

Opracowała:
Alicja Moroz-Rutkowska

Projekt graficzny, skład i druk:
Pracownia Poligraficzna GRAFIS
www.grafis24.pl

Łomża, marzec 2022

Niniejsza publikacja została wydana w ramach realizacji zadania publicznego pn. „Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej/nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Łomżyńskim w 2022 roku”, które jest finansowane ze środków przyznanych przez Powiat Łomżyński otrzymanych z budżetu państwa jako dotacja celowa.

WSTĘP

Przez lata pracujemy i dorabiamy się dóbr materialnych z myślą o tym, by zabezpieczyć sobie spokojną starość. Zazwyczaj w skład majątku wchodzi mieszkanie lub dom z działką, a na terenach wiejskich – gospodarstwo rolne. Im stajemy się starsi, tym ważniejsze staje się zadecydowanie jak zadysponować zgromadzonym dobytkiem. Czy przekazać go jeszcze za życia? W jaki sposób? Czy sporządzić testament wskazując w nim spadkobiercę? Czy może pozostawić rzeczy własnemu biegowi, skoro i tak majątek odziedziczą po nas bliscy?

W naszej publikacji piszemy o możliwych rozwiązaniach w tym zakresie, o plusach i minusach związanych z każdym z nich. Omawiamy umowy przenoszące własność. Wyjaśniamy, czy można się z nich wycofać. Podpowiadamy, jak prawidłowo sporządzić testament i jak zabezpieczyć wskazanego spadkobiercę przed roszczeniami krewnych w nim pominiętych.

Mamy nadzieję, że przekazana w tej broszurze wiedza ułatwi Państwu podjęcie trafnych decyzji. W razie potrzeby zasięgnięcia bardziej szczegółowej porady i uzyskania konkretnych wskazówek zapraszamy do prowadzonego przez nasze Stowarzyszenie Punktu Nieodpłatnej Pomocy Prawnej/ Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego mieszczącego się w budynku Starostwa Powiatowego w Łomży, przy ul. Szosa Zambrowska 1/27, I piętro, pokój 215.

DAROWIZNA CZY DOŻYWCIE

Jeśli zdecydujemy się na to, by majątkiem zadysponować za życia, mamy do wyboru umowę darowizny lub umowę o dożywocie. Jaka jest między nimi różnica? A w czym są podobne?

Podstawowym podobieństwem jest to, że na skutek zawarcia zarówno jednej, jak i drugiej umowy, następuje trwałe wyzbycie się przez nas własności. Majątek przechodzi w ręce innej osoby lub osób. Dotychczasowy właściciel w jego sprawie nie ma już nic do powiedzenia.

Umowa darowizny powinna mieć formę aktu notarialnego. Jednak umowa zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione. W przypadku rzeczy ruchomych, w tym pieniędzy, raczej nie zawiera się umów notarialnych. Jeśli umowa darowizny dotyczy nieruchomości, a więc domu, działki, mieszkania stanowiącego odrębną własność, a także spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, musi być sporządzona w formie aktu notarialnego. Umowa o dożywocie zawsze polega na przeniesieniu własności nieruchomości, a zatem w każdym przypadku musi być sporządzona przez notariusza.

Majątek przekazany w darowiznie staje się wyłączną własnością osoby obdarowanej. Jeśli więc darujemy mieszkanie żonatemu synowi, nie wejdzie ono do majątku wspólnego, lecz do majątku osobistego syna. Oznacza to, że synowa nie będzie miała do niego żadnych praw, chyba, że darczyńca postanowi inaczej i zechce przekazać mieszkanie obojgu małżonkom. Wówczas w akcie darowizny zostaną wymienieni zarówno syn, jak i synowa.

Natomiast nieruchomości przekazane na podstawie umowy o dożywocie wchodzi do majątku wspólnego małżonków, nawet wtedy, gdy w akcie notarialnym figuruje jedno z nich. Jeśli zatem w zamian za dożywocie przekażemy działkę z domem zamężnej córce, musimy liczyć się z tym, że prawo do naszego majątku nabędzie również zięć. Nie stanie się tak tylko wówczas, gdy małżonkowie mają ustanowioną rozdzielność majątkową.

Przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku. Nieodpłatność świadczenia polega na tym, że darczyńca nie otrzymuje nic od obdarowanego w zamian za to, co mu daruje. Z tego względu nazywano dawniej darowiznę aktem szczodrobliwości. Darczyńca nie ma więc podstaw, by oczekiwać od obdarowanego pomocy, czy opieki z tej racji, że przekazał mu swój majątek lub jakiś jego składnik.

Zwykle w akcie darowizny jest ustanawiana służebność mieszkania na rzecz darczyńcy i ewentualnie jego bliskich. Na tej podstawie służebnik ma prawo zamieszkiwać określone w akcie pomieszczenia (np. konkretny pokój w mieszkaniu lub parter domu). Może również korzystać ze sprzętów i pomieszczeń wspólnych dla mieszkańców całego budynku – np. piwnicy, strychu.

Inaczej jest w przypadku umowy o dożywocie. W takiej umowie nabywca w zamian za przeniesienie własności nieruchomości zobowiązuje się zapewnić zbywcy dożywotnie utrzymanie. Jeżeli strony umowy nie ustalą odmiennie zakresu świadczeń, nabywca powinien przyjąć zbywcę jako domownika, dostarczać mu wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić mu odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić mu własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym. Nabywca nieruchomości zobowiązany jest więc do zaspokajania zwyczajnych, codziennych potrzeb uprawnionego aż do końca jego życia. Dożywocie można zastrzec także na rzecz osoby bliskiej zbywcy nieruchomości.

W umowie o dożywocie nabywca nieruchomości także może obciążyć ją na rzecz zbywcy służebnością mieszkania lub inną służebnością osobistą. Wówczas uprawnienia te należą do treści prawa dożywocia.

Fragment aktu notarialnego umowy darowizny:

Aleksandra Biegun działając w imieniu i na rzecz Laury Ewy Snopek daruje Marcinowi Podkańskiemu i córce Laury Ewy Snopek - Sylwii Podkańskiej opisaną w §1 niniejszego aktu nieruchomość zabudowaną domem jednorodzinny, a Marcin Podkański i Sylwia Podkańska darowiznę tę przyjmują, oświadczając, że nieruchomość tę nabywają pozostając w związku małżeńskim do ich majątku wspólnego. Jednocześnie Marcin Podkański i Sylwia Podkańska ustanawiają na rzecz Laury Ewy Snopek:

- 1) służebność mieszkania obejmującą prawo do nieodpłatnego i nieograniczonego w czasie korzystania z wszystkich pomieszczeń mieszczących się na poziomie zerowym (wysoka piwnica) o łącznej powierzchni 47m² (czterdzieści siedem metrów kwadratowych) w domu jednorodzinny opisanym w § 1 niniejszego aktu;*
- 2) prawo dożywotniego i nieodpłatnego użytkowania części gruntu przylegającego do domu jednorodzinny opisanego w § 1 niniejszego aktu, w zakresie terytorialnym o obszarze 210 m² (dwieście dziesięć metrów kwadratowych) oznaczonym na przedłożonej do niniejszego aktu kserokopii mapy ewidencyjnej gruntów;*

Fragment aktu notarialnego określający zakres świadczeń w umowie o dożywocie:

Halina Kowalska przenosi na rzecz Joanny Małgorzaty Jabłońskiej własność opisanego w §1 lokalu mieszkalnego wraz z prawami związanymi z jego własnością, a Joanna Małgorzata Jabłońska ten lokal mieszkalny nabywa i w zamian za to zobowiązuje się zapewnić Halinie Kowalskiej dożywotnie utrzymanie, polegające na przyjęciu jej jako domownika, dostarczeniu jej wyżywienia, ubrania, mieszkania, zapewnienia jej odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawienie jej własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom, ponadto postanawia, że powyższe prawo dożywocia obejmować będzie także dożywotnią i nieodpłatną służebność osobistą mieszkania, polegającą na prawie korzystania przez uprawnioną z całego opisanego w §1 lokalu mieszkalnego.

W przypadku, gdy przedmiotem umowy jest gospodarstwo rolne, spotyka się czasami zapis, że nabywca zobowiązany jest dostarczać użytkownikowi określoną ilość płodów rolnych, np. ziemniaków, mleka itp.

Kiedy zatem porównamy treść obu umów, wydaje się, że korzystniejsza dla osoby chcącej przekazać swój majątek jest umowa o dożywocie, gdyż zapewnia, czy raczej powinna zapewniać, faktyczną pomoc i opiekę na starość, a nie tylko prawo mieszkania w przekazywanym lokalu bądź domu.

ODWOŁANIE DAROWIZNY

Co można zrobić, jeśli dojdziemy do wniosku, że decyzja o przekazaniu majątku była pochopna? Czy można się wycofać z podpisanej umowy?

Co do zasady, każda umowa może być rozwiązana za porozumieniem stron. Dojdzie do tego, gdy strony złożą zgodne oświadczenia woli u notariusza.

Ponadto w przypadku darowizny istnieje możliwość jej odwołania na mocy jednostronnego oświadczenia woli. Darczyńca może to zrobić, jeśli umowa nie została jeszcze wykonana, czyli, gdy przedmiot darowizny nie został jeszcze wydany nabywcy. Za darowiznę wykonaną należy bowiem uważać taką sytuację, w której prawo majątkowe, które jest przedmiotem umowy, przeszło już na obdarowanego oraz sama rzecz została wydana przez darczyńcę i znajduje się już w majątku obdarowanego.

Nie jest to jednak możliwe w każdej sytuacji, a tylko wtedy, gdy po zawarciu umowy stan majątkowy darczyńcy uległ takiej zmianie, że wykonanie darowizny:

- 1) spowodowałoby uszczerbek dla jego własnego utrzymania odpowiednio do jego usprawiedliwionych potrzeb albo
- 2) nie pozwoliłoby mu wywiązać się z ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych.

Darczyńca może też odwołać darowiznę już wykonaną, ale tylko wówczas, gdy obdarowany dopuścił się wobec niego rażącej niewdzięczności.

Kodeks cywilny nie zawiera definicji pojęcia „rażącej niewdzięczności”, uzasadniającej odwołanie darowizny. Przyjmuje się, że za rażąco niewdzięczne zachowanie uważa się tylko takie zachowanie obdarowanego, które polega na działaniu lub zaniechaniu (nieczynieniu) skierowanym bezpośrednio lub nawet pośrednio przeciwko darczyńcy, które - oceniając rzecz rozsądnie - musi być uznane za wysoce niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę. Rażącą niewdzięczność musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy, czy szkody majątkowej.

Chodzi tu przede wszystkim o popełnienie przestępstwa przeciwko darczyńcy, ale także o naruszenie przez obdarowanego obowiązków wynikających ze stosunków osobistych łączących go z darczyńcą – np. odmowa udzielenia pomocy w chorobie, odmowa pomocy osobie starszej, rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji o darczyńcy.

Nie będą uznane za rażącą niewdzięczność krzywdy niezamierzone, popełnione w uniesieniu, czy rozdrażnieniu, wywołanym zachowaniem się czy działaniem samego darczyńcy. Ponadto nie mogą to być czyny wymierzone przeciwko osobie trzeciej, choćby pośrednio były przykre dla darczyńcy, chyba że w okolicz-

nościach sprawy uzasadniona będzie ocena, że to godziło bezpośrednio także w darczyńcę. O istnieniu bądź nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku okoliczności rozpoznawanej sprawy.

Odwołanie darowizny następuje przez złożenie obdarowanemu oświadczenia na piśmie. Trzeba w nim wskazać przyczyny odwołania darowizny oraz wezwać do zwrotnego przeniesienia własności nieruchomości u notariusza. Jeśli obdarowany tego nie robi, konieczne będzie wniesienie do sądu pozwu o zwrot przedmiotu darowizny.

Przykładowy wzór oświadczenia:

Łomża, 1 marca 2022 r.

Jan Nowak
ul. Sybiraków 113/2
18-400 Łomża

Marek Nowak
ul. Kwiatowa 18
18-400 Łomża

OŚWIADCZENIE O ODWOŁANIU DAROWIZNY

Niniejszym na mocy art. 898 § 1 Kodeksu cywilnego, odwołuję darowiznę działki zabudowanej domem mieszkalnym oraz budynkiem gospodarczym (nr w ewidencji gruntów i budynków), dokonaną w dniu 1 października 2019 r. aktem notarialnym (nr aktu). Powodem odwołania jest Twoja rażąca niewdzięczność, przejawiająca się pozostawieniem mnie bez opieki i pomocy w chorobie. Mimo, że jesteś moim jedynym synem, podczas mojego trwającego 3 tygodnie pobytu w szpitalu nie interesowałeś się moim stanem, nie zabrałeś mnie do domu ze szpitala, żeby się mną zaopiekować podczas rekonwalescencji. Jednocześnie wzywam Cię do dokonania zwrotnego przeniesienia własności przedmiotowej nieruchomości najpóźniej do dnia 15 kwietnia 2022 r. Po bezskutecznym upływie powyższego terminu skieruję sprawę do sądu.

Jan Nowak

UWAGA! Darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym darczyńca dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego.

ROZWIĄZANIE UMOWY O DOŻYWCIE

W przypadku tej umowy obowiązują odmienne zasady. Dopuszczalne jest oczywiście dobrowolne jej rozwiązanie, za zgodą obu stron.

Jeśli to nie wchodzi w grę, każda ze stron umowy o dożywocie może dochodzić w sądzie zamiany świadczeń objętych dożywociem na dożywotnią rentę. Jest to jednak możliwe tylko w sytuacji, gdy między dożywotnikiem a zobowiązanym wytworzyły się takie stosunki, że nie można wymagać od stron, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności. Nie ma przy tym znaczenia, dlaczego do tego doszło.

Można żądać zamiany na rentę wszystkich lub niektórych uprawnień. Oznacza to, że niektóre świadczenia mogą być utrzymane w dotychczasowym kształcie, a niektóre zamienione na rentę. Może zatem zostać zachowane uprawnienie do zamieszkiwania w mieszkaniu lub domu, natomiast inne świadczenia, w postaci np. dostarczania opału, żywności czy produktów rolnych, zostają zamienione na rentę.

Wysokość renty powinna odpowiadać wartości tych uprawnień. Powinna być więc obliczona według tego, co wynika z umowy dożywocia, a nie według potrzeb dożywotnika.

UWAGA! Fakt, że nabywca nieruchomości nie wywiązuje się ze świadczeń na rzecz dożywotnika nie stanowi podstawy do zamiany dożywocia na rentę. W takiej sytuacji dożywotnik może jedynie wnieść do sądu pozew o zasądzenie umówionych świadczeń oraz odszkodowania z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania wynikającego z umowy dożywocia.

W wypadkach wyjątkowych możliwe jest rozwiązanie umowy przez sąd. Z żądaniem takim mają prawo wystąpić obie strony umowy. Dożywotnik może to jednak zrobić tylko wtedy, jeżeli jest zbywcą nieruchomości.

Kodeks cywilny nie określa, na czym te wyjątkowe wypadki mają polegać. Na pewno będzie to krzywdzenie dożywotnika, agresja i zła wola po stronie nabywcy nieruchomości, a nie samo negatywne nastawienie dożywotnika do niego. Taki wypadek może zaistnieć także wtedy, jeżeli zobowiązany z umowy dożywocia porzuca nieruchomość bez zamiaru powrotu, pozostawiając dożywotników bez opieki i bez świadczeń przewidzianych w umowie.

UWAGA! Rozwiązanie umowy o dożywocie nie jest dopuszczalne po zbyciu nieruchomości obciążonej dożywociem przez pierwotnego nabywcę. W takim przypadku, dożywotnikowi przysługuje tylko jedna możliwość - żądanie zamia-

ny prawa dożywocia na rentę odpowiadającą wartości tego prawa. Jeśli zatem przepisujemy gospodarstwo córce i zięciowi w zamian za dożywocie, a oni przekażą je swemu synowi, rozwiązanie umowy nie będzie już możliwe.

Jeśli zatem porównamy przesłanki odwołania darowizny z rozwiązania umowy o dożywocie, pierwsza z tych możliwości wydaje się łatwiejsza do przeprowadzenia, choć należy w obu wypadkach liczyć się z długotrwałym postępowaniem sądowym, którego wynik wcale nie musi być korzystny.

Wzór pozwu o zamianę uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę

Łomża,

**Sąd Rejonowy w Łomży
Wydział I Cywilny
ul. Polowa 1
18-400 Łomża**

Powód: Marian Górecki, zam. ul. Piękna 115, 18- 400 Łomża

PESEL:

Pozwany: Jerzy Górecki, zam. ul. Piękna 115, 18- 400 Łomża

PESEL:

Wartość przedmiotu sporu: 24.000,00 zł

POZEW o zamianę wszystkich uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę

Działając w imieniu własnym, wnoszę o:

- 1) zamianę wszelkich przysługujących mi uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę w wysokości po 2.000,00 zł w stosunku miesięcznym płatną przez pozwanego Jerzego Góreckiego do 10-tego dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od daty uprawomocnienia się wyroku, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie na wypadek uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat,
- 2) zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego zwrotu kosztów postępowania, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w wysokości według norm przepisanych,

3) dopuszczenie i przeprowadzenie wymienionych w treści pozwu dowodów na okoliczność istnienia między stronami umowy dożywocia, uprawnienia stron do zawarcia takiej umowy, istnienia okoliczności uniemożliwiających stronom postępowania pozostawanie w bezpośredniej styczności, celowości przekształcenia uprawnień na dożywotnią rentę,

4) przeprowadzenie rozprawy i rozpoznanie sprawy również pod nieobecność powoda.

Na zasadzie art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c. oświadczam, że strony nie podjęły próby mediacji lub, ponieważ prowadzone przez powoda i pozwanego rozmowy co do możliwości polubownego zakończenia sporu nie przyniosły efektów.

UZASADNIENIE

W dniu, przed notariuszem Beatą Karwowską Kancelaria Notarialna, ul. Dworna 3/4, 18-400 Łomża, sporządzony został akt notarialny Repertorium, zgodnie z którym powód przeniósł własności nieruchomości znajdującej się w Łomży przy ul. Pięknej 115, działka ewidencyjna nr 196/4, obręb 34, dla której Sąd Rejonowy w Łomży VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr, natomiast pozwany Jerzy Górecki zobowiązał się zapewnić powodowi dożywotnie utrzymanie w zakresie dostarczania powodowi miejsca zamieszkania, środków spożywczych oraz przeznaczonych do higieny, a także środków medycznych pozwalających powodowi na pozostawanie w dobrym stanie zdrowia. Ponadto pozwany ustanowił na rzecz powoda dożywotnią służebność mieszkaniową polegającą na korzystaniu z części nieruchomości. Wartość dożywocia strony określiły na 2.000,00 zł w stosunku miesięcznym.

Dowód:

akt notarialny z dnia przenoszący własność nieruchomości na Jerzego, repertorium,

Początkowo relacje między powodem, a pozwanym były poprawne. Powód zamieszkiwał w domu pozwanego, który zapewniał mu środki utrzymania, środki higieniczne, a także zapewniał dostęp do lekarstw i opieki medycznej.

Sytuacja zmieniła się diametralnie w roku. Pozwany zaczął nadużywać alkoholu, między nim a powodem często dochodziło do sprzeczek, których przyczyną były krytyczne uwagi powoda wobec trybu życia pozwanego. Pozwany stawał się coraz bardziej agresywny w stosunku do ojca; często groził powodowi, a także obrażał go i naruszał jego nietykalność osobistą.

W dniu pozwany, po spożyciu sporej ilości alkoholu, pobił powoda czym doprowadził do powstania u niego złamania kończyny górnej lewej oraz licznych otarć i zsinień ciała, to jest rozstrój zdrowia określony w art. 157 § 1 k.k. Obecnie przed Sądem Rejonowym w Łomży Wydział II Karny toczy się postępowanie karne w tej sprawie.

Dowód:

- 1) przesłuchanie stron;
- 2) postanowienie o wszczęciu dochodzenia z dnia
- 3) przesłuchanie świadka Krystyny Bernat, zam. ul. Piękna 113, 18-400 Łomża.

Mając na uwadze agresywną postawę pozwanego w stosunku do powoda oraz popełnione na jego szkodę przestępstwo, jak też sposób zachowania pozwanego, nie można wymagać, by strony umowy dożywocia pozostawały ze sobą w bezpośredniej styczności.

W tej sytuacji nie można też liczyć na to, że pozwany będzie wywiązywał się należycie ze spoczywających na nim obowiązków dostarczania powodowi środków utrzymania czy też opieki medycznej. W związku z tym uznać należy, iż konieczne jest przekształcenie uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

Oceniając wartość przysługującego powodowi prawa należy mieć na uwadze to, iż strony umowy o ustanowienie dożywocia określiły wartość dożywocia na kwotę 2.000,00 zł w stosunku miesięcznym.

Kwotę tę uznać należy za w pełni uzasadnioną gdy weźmie się pod uwagę to, iż przekazana pozwanemu nieruchomość warta jest 560.000,00 zł. Pozwoli ona na pokrycie kosztów związanych z utrzymaniem powoda.

Dowód:

- 1) opinia biegłego szacującego wartość nieruchomości;
- 2) dokumentacja medyczna powoda obejmująca okres
- 3) faktury za prąd, gaz oraz wodę;
- 4) dowody zapłaty podatku od nieruchomości;

W związku z powyższym wnoszę jak na wstępie.

Marian Górecki

Załączniki:

- dowód uiszczenia opłaty sądowej od pozwu,
- dokumenty powołane jako dowody w treści pozwu,
- odpis pozwu z załącznikami.

ROZPORZĄDZENIE NA WYPADEK ŚMIERCI

Jeśli nie zaryzykujemy przekazania majątku za życia, możemy rozważyć zapisanie go wybranej osobie lub osobom w testamencie.

Najpopularniejszą formą testamentu jest testament własnoręczny (halograficzny). Należy go napisać w całości pismem ręcznym, opatrzyć datą i podpisać. Podpis musi być czytelny. Nieważny będzie testament sporządzony komputerowo lub na maszynie do pisania i tylko podpisany przez spadkodawcę.

UWAGA! Testament może zawierać ostatnią wolę tylko jednego spadkodawcy.

Przykład:

Pani Bożena i pan Jacek są małżeństwem. Chcą, żeby ich wspólny majątek odziedziczyła młodsza córka, która się nimi od dawna opiekuje. Pragną przy tym pominąć drugą córkę mieszkającą za granicą i nie utrzymującą z nimi kontaktu. W tej sytuacji pani Bożena i pan Jacek muszą spisać dwa testamenty, w których każde z nich wskaże jako spadkobiercę młodszą córkę. Nie ma możliwości, aby testament sporządzić wspólnie. Nie może tego zrobić nawet małżeństwo.

Przykładowa treść testamentu własnoręcznego:

Łomża, dnia 10 marca 2022 r.

TESTAMENT

Ja, Anna Kowalska, zamieszkała w Łomży, przy ul. Szkolnej 10/5, legitymująca się dowodem osobistym DB 2853224, świadoma podejmowanej czynności i bez jakiegokolwiek przymusu oświadczam, że do całości spadku po mnie powołuję mojego syna, Michała Kowalskiego, zamieszkałego w Warszawie, przy ul. Miłej 13/8.

Anna Kowalska

Osoba, które nie jest w stanie spisać ostatniej woli z powodu ciężkiej choroby, w szczególności jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci, może ją wyrazić ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków.

Poza tymi szczególnymi okolicznościami warto rozważyć sporządzenie testamentu u notariusza. Taki testament najtrudniej jest bowiem podważyć.

Dopóki spadkodawca żyje, może odwołać cały testament albo jego niektóre postanowienia. Najłatwiej to zrobić sporządzając nowy testament. Ważny bowiem będzie ten ostatni dokument.

PRAWO DO ZACHOWKU

Przy podejmowaniu decyzji co do formy zadysponowania majątkiem należy wziąć pod uwagę jeszcze jedną istotną kwestię. Otóż, jeśli obdarujemy nim jedną z bliskich nam osób, inni członkowie najbliższej rodziny, mogą od niej żądać po naszej śmierci zachowku. Do wypłacenia zachowku będzie też zobowiązany spadkobierca, na rzecz którego sporządziliśmy testament.

UWAGA! Przy umowie o dożywocie nie ma natomiast możliwości dochodzenia zachowku.

Zachówek należy się zstępnym (dzieciom, wnukom), małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, jeżeli miałoby miejsce dziedziczenie ustawowe. Jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli jest małoletni - przysługuje mu zachówek odpowiadający wartości dwóch trzecich udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. W innych zaś wypadkach należy się połowa wartości tego udziału.

Przy obliczaniu zachowku dolicza się do spadku darowizny. Nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo przyjętych w danych stosunkach, ani dokonanych przed więcej niż dziesięć laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Możliwe jest pozbawienie osób uprawnionych prawa do zachowku poprzez wydziedziczenie. Podstawy wydziedziczenia są następujące:

- 1) spadkobierca wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
- 2) spadkobierca dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
- 3) spadkobierca uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Wydziedziczenia dokonuje się w testamencie, a jego przyczyna musi być jasno określona.

Przykład:

Zarówno pani Bożena, jak i pan Jacek zamierzają sporządzić dwa odrębne testamenty, w których zapiszą swój majątek młodszej córce. Nie chcą, aby musiała ona w przyszłości płacić zachówek starszej siostrze. Powinni zatem w spisanych przez siebie testamentach wydziedziczyć starszą córkę, która wyprowadziła się za granicę i od lat nie utrzymuje z nimi kontaktów. Podstawą wydziedziczenia będzie w tym przypadku uporczywe niedopełnianie przez spadkobiercę obowiązków rodzinnych.

Przykładowa treść testamentu z wydziedziczeniem:

Łomża, dnia 5 marca 2022 r.

TESTAMENT Z WYDZIEDZICZENIEM

Ja, niżej podpisany Grzegorz Markowski, urodzony w dniu 21 sierpnia 1950 r. w Łomży,

legitymujący się dowodem osobistym nr, zamieszkały w Łomży przy ul. Nowej 30 oświadczam, że powołuję do spadku po mnie w częściach równych moją najstarszą córkę Annę Nowicką z domu Markowską, urodzoną w dniu 10 kwietnia 1977 r. w Łomży, zamieszkałą w Pisu przy ul. Mazurskiej 12/5 oraz moją najmłodszą córkę Halinę Markowską urodzoną w dniu 2 września 1986 r. w Łomży, zamieszkałą w Łomży przy ul. Wiosennej 4/5. Oświadczam także, że córkę Marię Kotowską, z domu Markowską, urodzoną w dniu 17 maja 1983 r. w Łomży, zamieszkałą w Olsztynie przy ul. Kwiatowej 3/45, wydziedziczam pozbawiając prawa do zachowku po mnie. Wskazuję, że przyczyną wydziedziczenia jest uporczywe postępowanie córki Marii Kotowskiej w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami wobec mnie, w szczególności nieutrzymywanie kontaktów ze mną od ponad 10 lat, brak zainteresowania moim zdrowiem podczas leczenia operacyjnego i rekonwalescencji w 2020 r., brak odpowiedzi na liczne listy i prośby dotyczące wspólnego spędzenia Wigilii i Świąt Wielkanocnych ponawiane przez kilkanaście lat z rzędu. Taka jest moja ostatnia wola, którą w pełni świadomie wyrażam.

Grzegorz Markowski

UWAGA! Dzieci (wnuki) wydziedziczonej córki będą mogły domagać się zachowku. Dlatego, jeśli zachodzą przesłanki do wydziedziczenia także tych osób, należy to uczynić w tym samym testamencie.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jednolity opublikowany w Dz. U. z 2020 r., poz. 1740).

Stowarzyszenie Wspierania Poradnictwa Obywatelskiego

18-400 Łomża
ul. Szosa Zambrowska 1/27